

וכתב בהגהות רבינו בעל שם ממיכלשטאט זצ"ל (ע' קיט):
עיינ קרבן אהרן בתו"כ (פרשה י' הלכה יא, פ"ט
ע"ב) שתירץ לקושיא זו בזו הלשון, דנוכל לפרש שאין מין
בשר, ירצה שאינם דומין לבשר עכ"ד.

דף כ"א ע"א

בגמ': דם דגים - דגם הגבים שכולו היתר.

יש לבאר בזה, דהנה בגמ' (כ"ב ע"ד ע"ב) מבואר דדגים
מרמזים על עריות ע"ש דדגים פריצי. וברוקח בפ"י
עה"ת (במדבר יא, ד) כתב לפרש מה שאמרו בני"ז: זכרנו
את הדגה וגו'. דכוונתם היתה על איסורי עריות שעברו
במצרים והוא עפ"י לשון הפסוק (בראשית מח, טז): וידגו
לרוב וגו' ע"כ. ויש לבאר בכל זה, בדמיון דגים לעריות.

דכמו דבעריות יש היתר ומצוה וכנגד זה איסור, ה"נ
בדגים מצד א' יש בהם היתר כדאי' בגמ' כאן
וכנ"ל דדג כולו היתר ואף דמו, ולכך לא הזיק המבול
לדגים כדאי' בסנהדרין (ק"ח.). ע"ש ובבאר שבע מש"כ,
דמהפסוק משמע דרק כל החי אשר על הארץ השחית את
דרכו (בראשית ו, יב) ע"ש. וי"ל עוד בברש"י (שם) כתב
דאפי' בהמה וחיה ועוף נזקקין לשאינם מינן ע"ש, וא"כ
הרי כתבו התוס' בב"ק (נ"ה.). דבדגים לא שייך הרבעה
ע"ש, ושפיר לא השחיתו ודו"ק, וראה בלקוטי יהודה (פר'
נח) בשם החדושי הרי"מ זצ"ל.

ומצד שני יש בהם זוהמא, וכדאי' בגמ' (שבת ק"ח.): מהו
לכתוב תפילין על גבי עור של דג טהור, א"ל אם
יבוא אליהו ויאמר אי פסקא זוהמא מינייהו אי לא וכו', ועי'
בטור או"ח (סי' קפ"א) בשם השאלות דר' אחאי גאון: כל
דבר שאין קרב ע"ג המזבח נקרא מזוהם וכו' ע"ש, וראה
בחי' הר"ן בשבת (שם) דבר נפלא, מדוע בדגים יש זוהמא
ע"ש. וא"כ א"ש דדגים נחשבים בגמ' שבת הנ"ל דבר מזוהם
ודו"ק היטב, ובזה דומים לב' הענינים הנ"ל בעריות, וע"ע
בברכות (מ:): דדגים קטנים מפרים ומרביץ ע"ש וע"ע בע"ז
(כ"ט.). ודו"ק.

ועי' גם בנדרים (נ"ד:): דדגים לפעמים קשים לעינים
ולפעמים הם סמא לעינים ע"ש, והוא ג"כ רמז להנ"ל
דעינים מרמז על ראיית היתר וראיית איסור ודו"ק היטב.
(פרדס יוסף החדש פר' בעלתך)

★ ★

★ ★

בגמ': החותך מן האדם צריך מחשבה כו' נבלת בהמה טמאה
כו' צריך מחשבה.

בתפארת ישראל (עוקצין פ"ג אות י"ט) כתב דמחשבה
דהכא היינו - דיבור, וכמו שכתב התוס' יו"ט
(סוף פרק כ"ה דכלים) לענין כל הכלים יורדין לידי
טומאתן במחשבה, דמהשבה היינו דיבור, והכא נמי מחשבה
היינו דיבור.

אלא שהקשה, א"כ מאי מקשה כאן ל"ל מחשבה תעשה
חתיכה שלו מחשבה, דהיינו שבשעת חתיכה חשב
שזה יהי' לאכילה, ומאי קושיא, הא אכתי מחשבה איכא
ודיבור ליתא?

ותירין דהכא ה"ק, וכי עדיף מחשבה ודיבור יותר ממעשה
החיתוך, ואם דיבור מהני, כ"ש מעשה דעדיף
מדיבור מהני [וכע"ז כתבו האחרונים דכתיבה כדיבור דמי,
שמעשה הכתיבה עדיף מדיבור].

★ ★

ע"ש עוד בתפא"י שכתב דמחשבה לשוי' אוכל, מהני אפילו
אם מחשב הישראל להאכיל לנכרים, שהרי הנבילה
דהכא אסור לישראל רק לנכרים שרי, וכן מוכח ממה שדרשו
(חולין קכ"ט ע"ב) אוכל שאתה יכול להאכילה לאחרים -
כנעני, קרוי אוכל.

ועוד יותר מזה, אפילו מחשבת גוי במה דידי' מהני
לשוויא אוכל, כשחושב להאכילו לגוי חבירו או
לישראל, וראי' מרש"י (חולין ר"פ העור והרוטב) שכתב דגוי
ששחט בהמה טהורה לישראל, לא מהני מחשבתו, דהא לא
אשכחן שחיטה דיועיל גבי', ומשמע דמחשבה באמת, מהני
אפילו בגוי. [וע"ש שרו"ל דגם לגבי הכשר, נראה דמהני
מחשבת הבעלים שהוא גוי].

★ ★

וכתב עוד התפא"י דכמו דלגבי הכשר בעינן הרצון
והמחשבה של בעל האוכל, שיפול עליו מים
לרצונו, כמו כן לענין מחשבה לשווי' אוכל, צריך המחשבה
של בעל האוכל, ולא מהני מחשבה של אדם אחר, וסיים
שכן מסתבר, אף שלא מצא בזה גילוי בדברי רבותינו ז"ל.

★ ★